

СТАНОВИЩЕ

за трудовете на гл. ас. д-р Биляна Курташева,
представени за участие в конкурс за доцент по направление

2.1 Филология,

обявен в ДВ, бр.109 от 21. 12. 2021 г.

Гл. ас. д-р Биляна Курташева е единствен кандидат по обявения конкурс. Тя участва в конкурса с изследването „По ръба на сравнението. Яворов и „Ролинг Стоунс“ и други не/възможни интерпретации“, както и с внушителен обем статии и студии, публикувани след придобиване на образователната степен „доктор“.

Научните интереси на д-р Биляна Курташева са ясно очертани през годините както от нейните многобройни публикации и конферентни участия, така и в периметъра на дългогодишната ѝ преподавателска дейност. Д-р Курташева фокусира своето изследователско внимание основно върху българската литература на ХХ век, подхождайки към нея със задълбочеността и размаха и на литературния историк, и на критика, и на теоретика на литературата и успявайки винаги да открие иновативен, свеж, оригинален авторски глас. Именно такъв е и представеният по настоящата процедура хабилитационен труд.

„По ръба на сравнението“ е книга, която, както недвусмислено посочва авторката, „си поставя за цел да изпробва на практика границите на интертекстуалността днес върху примери и от българската, и от световната литература“ и предлага „успоредни четения на привидно неуспоредими текстове и полета“ (с. 14). Изборът на интертекстуалността – мотивиран през интертекста Кръстева-Барт-Фуко – като основна гледна точка и основен инструмент на мислене задава целостта на тази книга, събрала в себе си инак доста голямо разнообразие от автори и проблеми, от възможности и не/възможности, като не/възможностите са постоянно провокирани и, всъщност, утвърждавани като възможности в едно поле на равноположеност, в което всякаква йерархия между текстове, контексти и

изобщо култури е по презумпция снета, отпаднала. Такова „равнополагане“ е компаративистика от друг порядък, в която Биляна Курташева се движи смело, прозорливо, елегантно и убедително, редейки текст след текст и съграждайки така интертекстуалността на самата си книга.

Неслучайно заглавието на първия текст в книгата е изведено като своего рода подзаглавие на „По ръба на сравнението“: по този именно особено „остър“ ръб ще върви паралелното мислене върху два стихотворни текста, разделени сякаш от всичко – темпорално, географски, културно и пр.; при това единият е текст на песен и няма самостоятелно битие извън музиката. Но Биляна Курташева е заявила достатъчно ясно, че не такива са нейните критерии и слага „на равно“ „В часа на синята мъгла“ на Яворов и „As Tears Go By“ на „Ролинг Стоунс“. Резултатът е любопитно и убедително открояване на фигурата на наблюдаващия от прозореца играещите навън деца в двете творби – с цялата загатната проблематика на възраст, старост/умишлено състаряване на лирическия герой, смърт; Курташева успява да преодолее лекотата на сходни и даже на места еднакви звучения и да поднесе анализа си така, че в последна сметка твърдението ѝ, че „As Tears Go By“ е „В часа на синята мъгла“ на „Ролинг Стоунс“ (с. 24) стои съвсем уместно. Следващият текст в книгата „чете“ Гео Милевата недовършена поема „Ад“, като чрез внимателно вглеждане в езиковата ѝ текстура настоява, че в поемата има конкретен град – че това не е всеки метрополис, а е Лондон; такъв прочит ми се струва резонен и макар че това конкретизиране на топоса не непременно внася необходим елемент в художественото възприемане на тази свръх интеркултурално натоварена творба, то дава недвусмислен поглед към културните симпатии и антипатии на Гео Милев – английското не му е по вкуса. (Тук бихме могли да вметнем, че великолепия си превод на Шекспировия „Хамлет“ Гео Милев прави от превода на Аугуст Вилхелм Шлегел; разбира се, немският му език е далеч по-силен от английския, но като че ли и Шлегеловият „Хамлет“ му е някак по-симпатичен.)

Плавният преход към творчеството на Атанас Далчев е осъществен с идеята за „сянката“ на Гео Милев: защото, отбелязва Биляна Курташева, „възможно обяснение на Далчевана обсебя от възрастта е един литературно-исторически, а и психологически сюжет. Младият Далчев е травматично въдворен в младостта от

Гео Милев“ (с. 53). Това „възможно обяснение“ звучача наистина убедително, когато Курташева започне да разсъждава върху склонността на Далчев да мисли – подобно на Гео Милев – в антологии; а антологията, както напълно основателно изтъква авторката, „като специфична литературна форма има пряко отношение към политиките на зрелостта, личностни и общностни“ (с. 58). Дори нещо повече: съсредоточена върху тези „политики на възрастта“ у Далчев, тръгнали още на младини с решителното му скъсване със символизма, където е „антологично“ вмесен от Гео Милев, Курташева предлага едно интертекстуално четене на анализа на Пиер Бурдийо на типове остаряване в литературното поле „през Далчевите „Фрагменти“, а не обратното“ (с. 52). Бих препоръчала тази идея – подчертано интертекстуална съгласно „политиките“ на самата книга на Биляна Курташева – да остане не само загатната, но специално разгърната в по-нататъшните разработки на Курташева.

Специално бих искала да подчертая изключителни литературоведски финес на текста върху „Мимикриите на бялото: за хората и вълците у Йовков“: това е текст дълбок, проникновен, психологически и литературоведски изряден и изискан; неговият неосъществен потенциал е също така далеч по-голям от осъществения. Независимо от това обаче този текст успява да каже – и да подскаже – достатъчно; символиката – защо не и интертекстуалността – на бялото е уловена тънко, с невероятен усет. А заглавието на този текст отеква някак си стайнбековски – но навярно това е поредно проявление на интертекстуалността ... Не бих отишла толкова далеч, че да съзра тук намеци за някаква йовковска долина/вселена Салинас – просто това е едно много четене сред много четене сред много четене, една „равнополагаща междутекстовост“.

Все така, в измеренията на избраната нейерархизираща интертекстуалност, вървят текстовете в „По ръба на сравнението“: дали ще се занимава с изпитанията на не/идентичността в романа кентавър „Аз, Ана Комнина“ на Вера Мутафчиева, с интертекстуалните сенки на Ницше, Шекспир, Достоевски в поезията на Константин Павлов, с възвишеното и Екатерина Йосифова, със зелената идея на тихата поезия на Иван Цанев, с Никола Георгиев и междутекстовостта, с женската литературна история, реабилитацията на мащехата, събитието и емпатията у

Силвия Плат, четена през Св. Йоан и Дерида, та до Роберто Боланьо и краят на магическия реализъм, Биляна Курташева намира своите основания да събира много с много (равнозначно на всичко с всичко, доколкото коннотацията е винаги необозримост) по избраната от нея ос на интертекстуалността – или по ръба на сравнението. Получил се е издържан по силата на своята концептуалност труд, който – въпреки голямото разнообразие на теми и литературоведски сюжети, които е събрал – върви уверено по ръба на сравнението, без да кривва от него, камо ли да пропада встрани. Затова и естественото ми очакване беше книгата да завърши със заключение – най-малкото понеже се открива с Въведение, предполагащо съответно окръгляне на книгата. Но може би такова очакване за „крагова композиция“ иде от собствените ми интертекстуални романтико-модернистични прочити, които някак теглят към харесване на концептуално и художествено завършените цялости. Така че, навярно, „По ръба на сравнението“ трябва да завършва именно по този начин – тоест, да не завършва, да продължава движението си „по“ ... И точно това пожелавам на Биляна Курташева.

Нека отбележа и следното: д-р Биляна Курташева има богат опит като преподавател в Департамент „Нова българистика“ в Нов български университет. Повечето курсове, които тя води както на бакалавърско, така и на магистърско равнище, естествено се свързват с полето на нейните изследователски интереси. Освен дългогодишен главен редактор на списанието за университетска култура „Следва“, д-р Курташева е инициатор и главна движеща сила на значими университетски семинари, особено сериозен и важен сред които е провеждащият се и досега семинар „Есетото – жанрът, който мисли кризите“.

В заключение, въз основа на всичко, казано дотук, бих искала убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на д-р Биляна Курташева научното звание „доцент“.

4.05.2022 г.

Проф. дфн Албена Бакрачева

Assist. Prof. Bilyana Kourtasheva, PhD, is now applying for the position of Associate Professor of literature at the Department of Bulgarian Studies at New Bulgarian University. Her habilitation study – *On the Edge of Comparison. Yavorov and the Rolling Stones and Other Im/Possible Intertexts* – aims, as the author herself states, at testifying the theoretical and practical limits and possibilities of intertextuality today on examples from mainly Bulgarian literature, but also from some foreign literatures (English, Chilean). The analysis usually dwells on what the author calls ‘the edge of comparison’, offering parallel readings of seemingly incompatible texts and fields. Each of the analyses the book offers intends to open up new spaces for thinking both about and through literature ‘here and now’. The intertextual purposes of this habilitation study I find met. The same goes for the impressive number of articles and essays Dr. Kourtasheva has published since she defended her PhD thesis. These things given, as well as her long and successful teaching, editorial, and organizational career, I highly recommend that Dr. Bilyana Kourtasheva be given the academic position of Associate Professor of literature at NBU.

May 4, 2022.

Prof. Albena Bakratheva, D.Litt.